การเลี้ยงกระต่าย

โดย

นายบุญถม ไวทยานุวัตติ

กรมปศุสัตว์และสัตว์พาหนะ

(ต่อ)

(๓) พันธุ์หูตก (**Lop ear**) น้ำหนักประมาณ ๖—๗ ก.ก. หูยาวใหญ่พับตกลงมา.

(๔) พันธุ์แบลเจียน แฮร์ (**Belgian Hare**) น้ำหนักประมาณ ๓ ½ ก.ก.

(๕) พันธุ์ญี่ปุ่น (**Japanese**) น้ำหนัก ๒ ½ —๓ ก.ก.

(๖) พันธุ์ดัช หรือราบังซอง (**Dutch or Brabançon**) น้ำหนักประมาณ ๒ ½ ก.ก.—๕ ก.ก.

(๗) พันธุ์อังกฤษ (**English**) น้ำหนัก ๒ ½ —๓ ½ ก.ก.

๒. ประเภทพันธุ์ขนดกหรือขนยาว กระต่ายประเภทนี้มุ่งไว้สำหรับให้เลี้ยงเอาหนังและขนไปใช้ ส่วนเนื้อของมันเป็นวัตถุพลอยได้ รูปร่างใหญ่บ้างเล็กบ้าง ขนสั้นบ้างยาวบ้าง มีสีประจำทางพันธุ์ต่าง ๆ กัน ตามแต่ผู้จัดผสมขนตามความมุ่งหวังไว้ในทางผลิตภัณฑ์ขนให้เหมาะแก่ที่จะนำไปใช้ กระต่ายประเภทนี้มีอยู่ด้วยกันประมาณ ๘-๙ พันธุ์ คือพันธุ์สะกาวตัด พันธุ์สีดอกเลา พันธุ์สีน้ำตาลอ่อน พันธุ์สีน้ำตาลแก่ พันธุ์สีหม้อใหม่ พันธุ์สีชอกโกแลต พันธุ์น้ำเงิน พันธุ์สีดำ และพันธุ์ขาวเป็นต้น พันธุ์ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมานี้ บางพันธุ์มีสีปลอด บางพันธุ์มีด่างหลายสี ส่วนพวกขนยาวนั้น บางพันธุ์มีขนยาวถึง ๑๕—๒๕ ซ.ม. กระต่ายประเภทนี้เมื่อถลกหนังแล้ว เนื้อยังใช้เป็นอาหารได้อีกด้วย

๓. ประเภทพันธุ์สวยงาม กระต่ายประเภทนี้มักมีไว้เพื่อผสมเล่นแปลก ๆ แล้วนำมาประกวดประชันในเชิงมีสีสรรงดงามตัดสลับกันแปลก ๆ บางทีก็ทำให้เกิดมีรูปร่างแปลกปลาดหาได้ยาก อย่างกับเล่นบอนเล่นโกศลกัน กระต่ายประเภทนี้ตัวมักไม่โต

ส่วนกระต่ายที่จะใช้ในวงการแพทย์นั้น จะอยู่ในประเภทพันธุ์ใดไม่สำคัญ ขอแต่ให้เป็นกระต่ายที่สำสันแข็งแรง หูไม่ตกไม่สั้นเกินไป มีเลี้ยงกันไว้มากหาได้คล่องตามจำนวนที่ต้องการก็พอแก่จุดประสงค์

พันธุ์ที่เลี้ยงกันอยู่เวลานี้

พันธุ์กระต่ายที่เลี้ยงกันอยู่ในประเทศไทยเวลานี้เท่าที่เห็นกันมีกระต่ายพื้นเมืองอันดับพันธุ์มาจากกระต่ายป่า และกระต่ายเทศซึ่งมิได้มีพื้นเพอยู่ในเมืองไทยมาก่อน กระต่ายเทศเหล่านี้เข้าใจว่ามีผู้นำมาจากอินโดจีนนมนานมาแล้ว ตัวใหญ่กว่ากระต่ายพื้นเมือง บางพันธุ์ตัวขาวปลอด ตาแดงซึ่งเรียกกันว่าพันธุ์ไชง่อน บางพันธุ์มีสีดอกโกโก้ตกกับขาว หรือดำขาว แต่ตาไม่แดง กระต่ายเทศตัวใดถ้าวัดมานมน้ำหนักราว ๒ ½ —๓ ½ ก.ก.

สถานที่เลี้ยง

กระต่ายเป็นสัตว์ที่ไม่ชอบความชื้นฉะนั้นในการเลือกสถานที่เลี้ยงควรเลือกดูให้เหมาะสำหรับภาคกลางซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม ควรสร้างกรงยกพื้นให้สูง ส่วนในพื้นที่ดอนนั้นเลี้ยงกับพื้นดินก็ได้ ในการที่จะเลี้ยงกับพื้นดินต้องเลือกที่ไม่ชื้นแฉะน้ำขัง การเลือกสถานที่สร้างกรงจึงทำให้ดูทำเลตรงที่ฝนไม่สาด เช่น ใต้ต้นไม้และชายคาเป็นต้น และควรตั้งไว้ในที่ๆ มีแสงแดดอ่อนส่องเข้ามาถึง

เรือนโรงเครื่องอุปกรณ์

เรือนโรง

การปลูกสร้างเรือนโรงเราจำต้องคำนึงถึงความสดวกสบายของกระต่าย และให้เป็นที่อาศัยที่ปลอดภัยอันตรายอย่าให้ยุงเยอะเป็นข้อใหญ่ ส่วนสิ่งของที่จะใช้ในการปลูกสร้างนั้นเราต้องคำนึงถึงกระเป๋า และการประหยัดเป็นสำคัญ สิ่งของที่จะใช้ในการปลูกสร้างนั้น ถ้ามีหลายอย่างใช้แทนกันได้โดยไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันมากนัก ก็ควรที่จะนำสิ่งซึ่งราคาถูกกว่าหาได้ง่าย หรือมีอยู่แล้วมาดัดแปลงเอา เช่นกรงเป็ดกรงไก่ก็ใช้ได้ จึงขอให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้เลี้ยง

เรือนโรงมีมากมายหลายแบบหลายอย่างตามแต่จะเห็นดี ในที่นี้ได้แนะนำรูปร่างของแบบบางแบบซึ่งสามารถใช้ได้ทั่วๆ ไปเป็นตัวอย่าง

กรงตับ

กรงตับเป็นกรงที่เรียกกันตั้งแต่ ๒ ห้องขึ้นไปตามแต่จะต้องการ บรรจุกระต่ายมากหรือน้อย ตับหนึ่งๆ ไม่ควรยาวเกิน ๕ ห้อง ซ้อนกัน ๒ หรือ ๓ ตับก็ดังพอดี เป็นการทุ่น

รายจ่ายในการสร้าง ถ้าซ้อนกันเกินกว่า ๓ ตับจะทำให้ตับที่อยู่สูงสุดไม่สดวกในการดูแลปรนนิบัติ อย่างจะสร้างสัก ๕ ตับ คือ ๒๐ ห้อง ควรแบ่งเป็น ๒ หมู่ ๆ ละ ๒ ตับเป็นต้น กรงแบบนี้สดวกในการเพิ่มลดจำนวนที่จะใช้ได้ง่าย ทั้งเคลื่อนย้ายไปมาได้สดวก เพราะเพียงตับล่างที่สุด เท่านั้นที่ต้องติดขาไว้ นอกนั้นยกซ้อนหรือถอนออกเป็นตับ ๆ ได้ตามต้องการ ความจุของห้องหนึ่ง ๆ สำหรับกระต่ายตัวหนึ่งนั้นราว ๒ ลูกบาศก์เมตร คือกว้าง ๑๐ ซ.ม. ลึก ๘๐ ซ.ม. และสูง ๕๐ ซ.ม. ส่วนขาตั้งสำหรับตับล่างสุด ไม่ควรให้ต่ำหัวเข่าของท่าน หรือไม่น้อยกว่า ๕๐ ซ.ม. ทั้งนี้เพื่อสดวกในการเลี้ยงดูปรนนิบัติ ไม่ต้องก้มหลังมากนัก ฝาด้านข้างทั้ง ๒ ของตับเป็นฝาทึบ ส่วนฝากั้นระหว่างห้องให้เป็นฝาโปร่ง ฝาด้านหน้าและหลังให้เป็นฝาทึบซีกหนึ่ง โปร่งซีกหนึ่ง ให้ตรงกันทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ครั้งที่ใช้ฝาทึบอยู่ทางซ้ายมือของเรา สำหรับครั้งที่ใช้ฝาโปร่งด้านหน้านั้นให้เป็นประตูโปร่งเลี้ยงทั้งบาน เหมาะแก่เราส่วนมากที่ถนัดใช้มือขวา พันให้เป็นพื้นโปร่งและมีถาดสังกะสีรองรับอุจจาระ ปัสสาวะไว้ข้างใต้ ถาดนี้ควรทำให้แนบเนียนดึงเข้าออกได้ด้วย เพื่อถ่ายเทอุจจาระปัสสาวะ การตั้งถาดต้องตั้งให้เทไปข้างหลังเล็กน้อย เพื่อปัสสาวะหรือน้ำที่มันทำหกตกมาจะได้ไหลลงข้างหลัง เพดานไม่ต้องทำแข็งแรง ใช้ไม้ไผ่ทุบเป็นฟากตรึงไว้ก็พอ ฝาโปร่งทุกด้านรวมทั้งพื้น จะใช้ลวดตาข่ายขนาดตาห่าง ½ นิ้ว หรือจะใช้เป็นซี่ไม้ไผ่ ขัดตาห่างกันพอควร สำคัญกันหนูอย่าให้รอดเข้าไปได้เป็นพอ สำหรับกรง ๒—๓ ตับหรือ ๑๐—๑๕ ห้องควรจะให้พ่อพันธุ์อยู่ ๑ ห้อง เลือกเอาหัวหรือท้ายตับชั้นล่างที่กับทำฝากั้นระหว่างห้องให้ทึบนะเพาะห้องนั้นด้วย

ที่ตรงกรงตับเหล่านี้สำคัญเลือกที่ให้พื้นฝนสาด จะอยู่ใต้ถุนใต้ชายคาหรือกันสาดเป็นเหมาะ หรือจะไว้ใต้เพิงหมาแหงนชะนิดมีกันสาดถ้ามีจำนวนมาก การสร้างเพิงไม่ควรให้สูงเกินไป และให้ใหญ่พอที่ฝนจะไม่สาดถึงตับชั้นล่างที่สุด เข้าแถวหันหน้ากรงไปทางทิศตะวันออกและตะวันตก

กรงตับดังได้กล่าวมานี้เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงกระต่ายพันธุ์ แยกกันอยู่ห้องละตัว ห้องหนึ่ง ๆ พอเหมาะสำหรับคลอดลูกตลอดจนเลี้ยงลูกอ่อนไปได้เลย กรงชะนิดนี้เหมาะแก่พันธุ์ภาคกลางซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม

กรงเดี่ยวรวมหมู่

กรงเดี่ยวรวมหมู่ เป็นกรงโตจุกระต่ายขนาดใหญ่ได้ราว ๑๐—๑๒ ตัวอย่างสบาย กรง

ที่ขังนั้นเป็นกรงมีห้องใหญ่ห้องเดียว แยกกันขังเป็นกรง ๆ ไป ขนาดของกรงเหล่านี้อย่างน้อยที่สุด ๒ ตารางเมตร ต่อ กระต่าย ขนาดโตเต็มที่ ๑ ตัว กรงเดี่ยวนี้จึงควรมีขนาด ๑—๑ ตารางเมตร ด้านหลังให้หลังคาสูงอย่างน้อยพอพ้นหัวขณะนั่งยอง ๆ หรือประมาณ ๑ เมตร ด้านหลังให้สูงกว่าเล็กน้อย หลังคาแบบเพิงหมาแหงนมีกันสาดด้านหน้า ฝาทึบทั้งหมด เว้นประตูใหญ่กรุลวดตาข่าย ประตูเป็นแบบเลื่อน ๒ บาน อยู่ตรงกลาง ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง กว้างบานละ ๑/๓ ของความกว้างด้านหน้าหรือด้านหลัง ส่วนสูงเท่ากับเรือน พอให้คนลอดเข้าไปทำความสะอาดได้ ตั้งหันหน้ากรงไปทางทิศตะวันออก

กรงชนิดนี้เหมาะสำหรับที่ดอน น้ำท่วมไม่ถึง ดินไม่ชื้นแฉะได้ง่าย ถ้าจะสร้างในที่ชุม ควรยกพื้นให้สูงหรือพูนดินให้สูงพ้นน้ำท่วม.

กรงเดี่ยวรวมหมู่นี้เหมาะสำหรับเลี้ยงลูกกระต่ายนมแล้วจนถึงอายุ ๒ เดือน คือโตเต็มที่หรือเลี้ยงกระต่ายที่กำลังขุนให้อ้วน

รั้ว

ถ้าจะกันรั้วควรกันให้สูงราว ๑ เมตร ใช้ลวดตาข่ายขนาดตากว้าง ๑/๒ นิ้ว ถ้าจะบ่อยกระต่ายให้เที่ยวเล่นนอกกำลังก็กะล้อมรั้วดูให้พอ และเปิดกรงไว้ให้หรือมีที่หนีเข้าไปกำบังฝนได้ กับต้องคอยระวังสุนัขให้ดีอย่าให้หลุดเข้าไปได้

ภาชนะใส่อาหาร

ภาชนะสำหรับใส่อาหารให้กระต่าย จะทำด้วยไม้หรือวัตถุอื่นใดที่เหมาะก็ได้ จะใช้ชามกระเบื้องหรือชามเคลือบก็ใช้ได้

ถ้าจะทำเป็นราง ควรทำด้วยไม้ เป็นรูปรางตื้นๆ อุดหัวท้ายยาวราว ๓๐—๕๐ ซ.ม. หรือจะใช้ไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๗—๑๐ ซ.ม. ก็พอ เลือกเอาตรงปล้องให้ติดไว้ทั้งหัวท้าย ผ่ากลางแบ่งออกเป็น ๒ อัน เกลาขอบเสี้ยนให้เกลี้ยง แล้วทำตีนรับรองรางนี้ไว้ให้มั่นคงเพื่อกันไม่ให้โคลงหรือกลิ้งไปมาได้ ควรเอาลวดขนาดโตรัดเป็นเปราะ ๆ ห่างกันราว ๑๐ ซ.ม. ถ้าหาลวดยากจะใช้หวายมัดหรือใช้ไม้ซีกเล็ก ๆ ประกับไว้ก็ได้ การที่ทำเช่นนี้ก็เพื่อกันกระต่ายลงไปนั่งในราง

ที่ใส่น้ำกิน

ภาชนะที่จะใส่น้ำให้กระต่ายกิน ควรเป็นภาชนะแบบฐานกว้างใส่น้ำได้อย่างน้อยราว ๑/๒ ถ้วยแก้ว วัตถุที่ใช้จะเป็นภาชนะดินเผาหรือภาชนะเคลือบก็ได้ ควรจะเลือกรูปร่างที่เข้ามุมได้สนิทหรือให้ผูกยึดได้มั่นคง เพราะ

กระต่ายมักจะทำหัก หรือจะใช้ไม้ไผ่ตัดเป็นกระบอกตัน ๆ ก็ได้

ที่ใส่ผักหญ้า

ภาชนะที่ใส่ผักหญ้าให้กระต่าย ควรใช้ปีบน้ำมันก๊าดตัดเป็นภาชนะใส่น้ำได้ สูงราว ๑๐—๑๕ ซ.ม. ที่ปากถังนั้นทำไม้คันโยกสำหรับเมื่อใส่ผักลงไปแล้ว จะได้ทับให้มันเอนไปรวมกัน ต้องใส่น้ำไว้ในปีบเสมอ เวลาให้ผักหรือหญ้าต้อง เอาก้านหรือโคนปักลงไปแช่ในน้ำ ผักจะไม่เหี่ยวและกระต่ายจะกินเหลือแต่ก้านแข็ง ๆ

รังคลอด

ในการเลี้ยงกระต่ายไว้ทำพันธุ์ ถ้าแม่กระต่ายไม่สามารถทำแอ่งหรือขุดดูได้ เช่นในคอกตับ หรือคอกเดียวยกพน เราจะต้องเตรียมรังคลอดไว้ให้มัน รังคลอดนควรมีความจุราว ๓๓,๐๐๐ ลูกบาศก์ซ.ม. หรือกว้าง ๓๓ ซ.ม. ยาว ๔๐ ซ.ม. และสูง ๒๕ ซ.ม. ต่อเป็นรูปหีบทึบและมีรูกดมกว้างพอที่แม่กระต่ายจะลอดเข้าออกได้ กรงนจะนำไปไว้ให้แม่กระต่ายเมื่อจวนคลอด

อาหาร

ในการเลี้ยงสัตว์ผู้เลี้ยงควรเข้าใจหลักวิชาการในเรื่องอาหารเสียก่อนเป็นเดา ๆ ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกายสัตว์ เช่น เนื้อหนังกระดูกขนและสิ่งอื่น ๆ ได้มาจากอาหารทั้งสิ้น สัตว์ที่เลี้ยงจะโตเร็วหรือโตช้าหมดเปลืองอาหารมากน้อยเพียงใด และผลสุดท้าย จะขาดทุนหรือได้กำไรเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับอาหารและการให้อาหารทั้งสิ้น ฉะนั้นก่อนอื่นจึง ควรรู้ถึง หมวดหมู่ของอาหาร โดยทั่วไปซึ่งท่านได้แยกไว้ตามหลักวิทยาการ เสียบ้างเพื่อเป็นทางไว้ใช้พิจารณากันต่อไป

ท่านจำแนกอาหารออกเป็น ๖ จำพวกด้วยกัน คือ:—

๑. อาหารจำพวก โปรตีน
๒. อาหารจำพวก แป้งและน้ำตาล
๓. อาหารจำพวก ไขมัน
๔. อาหารจำพวก แร่ธาตุ
๕. ไวตามินต่าง ๆ
๖. น้ำ

(ยังมีต่อ)